

Цетиње, 12. октобра

У тренутку када се отоманска царевина налази у врло тешком положају пуштена је у јавности још једна велика сензација на њен рачун. Објављено је како сада предстоји анексија Египта, коју ће извршити Енглеска онако исто као што је то учинила Италија са Триполисом.

Ова најновија анексија доводи се у везу са наименовањем лорда Киченера за гувернера Египта. Зна се, да је лорд Киченер један од најспособнијих људи у Енглеској и сматра се као тица злослутца. Каже се, гдје год се појави горд Киченер, ту се нешто озбиљно спрема и његове мисије ни нашта се друго не свде него на провођење енглеске политике у великом стилу. Зато се и тумачи сада, да је лорд Киченер пошао у Египат да припреми терен и да изведе анексију Египта. У пошљедње вријеме, додају, кад год је Енглеска имала да изврши какву крупнију ствар, увијек се служила лордим Киченером и он је своју улогу увијек до сада вршио на потпуно задовољство. Па и сад се рачуна да ће тако бити.

Да би се овој вијести дала још већа вјеродостојност обзнањује се, да Енглеска није вијест о анексији Египта још службено демантовала, па се вели како је сада најпогоднији моменат за извођење анексије.

Турска је и сувише заузета анексијом Триполиса и тамо не може да изађе на крај са Италијом, која чини све, да сломи сваки отпор Турске и да задржи Триполис у своје руке.

Мароканско питање такође је много ангажовало и спутало Њемачку, која све и кад би хтјела да се одупре овом чину, не би могла оставити своју ствар са Француском несвршену, ма да би она била највећи противник проширења енглеског протектарата и намећања енглеског суверенитета над Египтом.

На тај начин Италија и Њемачка везаним рукама не би могле ништа противу Енглеске да учине, те ће без икаквих запријека Енглеска моћи да изведе свој план, рачунајући на потпору споразумних сила, о чему их је, разумије се, већ раније извјестила.

И кад је већ ријеч о анексији Египта, одиста се признати мора, да згоднијег тренука није скоро било, нити има изгледа да ће га бити за извршење овога чина. Турска је немоћна, Италија и сувише заузета, Њемачка везаних руку, Аустрија осамљена, а са Русијом и Француском се мора рачунати да су уз Енглеску и да су се још унапријед сагласиле са овом њеном освајачком акцијом.

Питање је само хоће ли одиста Енглеска овај по њу згодан тренутак да искористи и да се њиме послужи, да приграби дефинитивно Египат.

Од рђавих пошљедица се нема бојати. Ма колико да би ово био јак удар за Турску, ипак се на њену осветољубивост не може рачунати. Она није у стању ничим да нашкоди Енглеској, ни оружаном руком, ни отпором, па чак ни бојкотом, којим се сада служи према Италији.

Па и поред свега тога ипак се сумња, да ће се Енглеска на тај корак одлучити и да ће одиста анексију Египта извршити. А сумња се само зато што влада увјерење, да Енглеска нити жели нити хоће да се изједначава у грабежу са оним државама, које је колико до јуче због тога осуђивала.

Анексија Египта је догађај од врло великог политичког значаја. Он би био од велике важности због непосредних међународних пошљедица, а од значаја по будуће односе између Енглеске и Турске.

Позната је ствар, да многе европске државе имају у Египту своја уговорна права. Та њихова права извршењем анексије била би угрожена и Енглеска би с њима дошла у конфликт. Отуда и велико политичко значење овог чина.

Како би се овим задао јак удар Турској и Младотуци били до срца увријеђени, то би за вјечита времена била прекинута веза, која Турску са Египтом вијековима спаја, те би то проузроковало, да Турска у будуће на Енглеску сасвијем другим очима гледа, што би по будуће аспирација Енглеске било само на штету.

Зато се и сматра да од анексије неће бити ништа и да је то само празна сензација, која је пуштена на штету Енглеске. А истакне ли се, да ова сензација потиче из њемачких кругова, онда је јасно да је она и тенденциозна. Њоме се хоће, да нашкоди Енглеској и да се пољуља вјера Турске у Енглеску како се не би у овим тешким тренутцима отргла од Њемачке и пригрлила Енглеску, на коју и сада у триполитанском питању велике наде полаже.

Јасно, је дакле, да се тиме интригира и да се ради да се Турска отуђи од Енглеске.

Од анексије Египта нема ништа. То је сигурно. То се види из држања Енглеске, то се види из изјаве сер Едварда Греја, то се, најзад, види из свега. Зато је и сасвијем разумљиво што се преко ње у мјеродавним круговима прешло с подсмјехом, а кад је продрла на берлинску берзу, остала је без икаквог ефекта.

Једна бомбаста сензација и ништа више!

Цетиње, 12. октобра

У белом парламенту отпочело је да се претреса питање о оснивању талијанског факултета у Аустрији. Прво читање законског предлога о талијанском факултету већ је свршено. О словеначком ни помена нема.

Орган увјерљив либерала у Цариграду „Ислахат“ забрањен је због чланка под насловом „Вриједност немачког пријатељства“. На мјесто „Ислахата“ изашао је лист под псевом „Махри“, који је нашао власт због забране „Ислахата“ пријетећи, да ће се послужити другим средствима ако ратни суд овај посао и на даље настави.

Из Лондона јављају, да је Рајтеров Биро добило телеграм из Хангауа, да су револуционари у Кини побједили.

Као што из Техерана јављају, персиска влада молала је у једној хитрој воти енглеску владу, да не појачава своју консуларну стражу, увјеравајући је, да ће скоро бити крај неустурности у Ширазу. У провинцију су одаслави шведски официри.

Поглед по свијету

Шпањолци у Мароку — Револуција у Кини — Монархистички покрет у Португалу.

У предјелу Риф и Мароку долази непрестано до крвавих окршаја између шпањолских чета и Кабила. Код Мелиле је погинуо шпањолски генерал Ордобез. Гувернером Милиле именован је генерал Паломо а генералу Харисону повјерено је врховно заповједништво шпањолске експедиционе војске у Мароку. Кабили воде герилски рат, те са својим коњицом непрестано нападају шпањолске позиције и војне транспорте.

Службени лист шпањолске владе јавља, да су отворена два напредна кредита и то од 24,942.169 песета (франака) за покриће трошкова марочке војне и од 1,919,600 песета за трошкове ратног бродовља.

На далеком истоку бијесни крвав грађански рат. Револуционари развијају силну енергију и заузимају један за другим градове и утврђења. Они пролазе покрајинама харајући што им под руке дође. Више је жељезничких мостова одлетјело у зрак а пожар је претворио у пепео многобројне владине зграде. Све је у првом реду уперено против Манчу-а, којима припада и садашња династија. Револуционари убијају Манчу-е, гдје их стигну. Већ су се многи владини војници прикључили револуционарном покрету. Доплиник Рејтеровог Бироа јавља о овој буни праве грозоте. У Вучангу је поубијано преко хиљаду Манчу-а. Заповједник револуционарних чета Лианхенг изјавио је, да се странцима неће ништа догодити и да он располаже већ са 30.000 добро извјежбаних и још боље оружаних војника, те с довољно новца.

Положај је по династију и по владу у Пекињу очајан. Већ је око царске палате концентрирана царска гарда, јер се боје изненадног напада на двор. Градом патролирају коњаничке чете.

„Daily Chronicle“ јавља, да је вођа кинеске револуције хтно склопити у Лондону зајам у износу од по милијуна штерлина уз обећање, да ће зајмодавцима дозволити оснивање банке и више фабрика у Кини. Преговори нијесу усјели, јер вођа није могао да спомене имена жираната. Ипак му је пошло за руком добити новаца у Америци. У току ових преговора саопштио је вођа револуционараца какву сврху има ова револуција. Већи дио војске, рекао је он, прикључиће се револуцији, чим она побједи у јужној Кини. Многи поморски официри и морнари задојени су револуционарним духом. Револуционари хоће да протјерају манчуску династију и да прогласе републику, али прије тога морао би владати земљом војнички диктатор бар три године а за тим би се за шест година постепено имао провајати републикански систем. Покрајине би морале имати најширу аутономију са средишњом владом предсједником републике у Пекињу.

Берлинске новине јављају занимљиве појединости о монархистичкој завјери у Португалу. Монархисти дјеле међу

владне чете много новца. Вођа монархиста Конценро затражио је од бразилијанских монархиста, од којих је досад добијао новца, још по милијуна штерлина за оружје и храну, уз обвезу, да ће тај новац бити повраћен чим се реставрира монархија. Новац је послан преко енглеских банка.

Између бившег краља Емануела и претендента на португалски пријесто дон Мигуела склопљен је, како се из Лисабона јавља, овај пакт: Ако Кортес изабере Мигуела за краља, дозволиће породици дон Мигуела, да се поврати у Португал и да ондје борави с насловом краљевских принчева и апанажом од 400.000 марака годишње. Ако Емануел или војвода од Опорта умру без дјеце, дошао би на пријесто старији син дон Мигуела, који се оженио с богатом Американком Анито Стеварт. Ако пак буде изабран за краља дон Мигуел, он ће платити велику оштету Емануелу и војводи од Опорта.

Русија као заштитница

— Савез руско-турски ради одбране Балкана —

Према саопштењу једног руског листа, пошљедња догађаја, а нарочито у Триполису и на Балкану пагопе Русију да предузме нову улогу у односима с Турском. Та се њена улога односи на балканске народе, које Русија хоће да узме у заштиту од продирања са запада, а коме се не могу балканске државе да одуру. Како је то и у интересу саме отоманске царевине, те ће ова акција и њој добро доћи. Зато се и мисли да ће Русија у томе погледу закључити са Турском и уговор. Тај уговор биће на овој основи:

1) Русија закључује са Турском савез за одбрану:

2) Турска гарантује Русији безбједност на кавкаској граници и неприкосновеност грчко-православне цркве. Турска ће поред тога бити дужна да учини крај гоњењу Срба у косовском и скадарском вилајету. У тим вилајетима уредиће се руски консулати.

3) Основним законима има да се заштити безбједност личности и имања хришћана у косовском, скадарском, солунском и битолском вилајету.

4) Мораће се употребити све мјере за груписање националних и политичких сила ради одбијања аустријске павале на Солуну. Те мјере свде се на шљедеће:

а) Турска има да закључи са свима балканским државама уговоре који ће узајамно гарантовати територијалну неприкосновеност;

б) неодложно подизање жељезничке пруге од српске границе до Скадра и Бара. Турска неће бити дужна да поднесе трошкове и гаранцију за ову жељезничку пругу.

5) Турска прекида агресивну политику у Персији.

6) Ако би турска пристаала на те услове, онда јој Русија предаје своје посредништво у триполитанском сукобу стављајући јој у изглед, поред тога, олакшице у плаћању ратног дуга од 1877. године и гарантујући неприкосновеност турске територије.

Све ово, као што рекосмо, доноси један руски лист из МоСКВЕ иврџи, да потиче ово саопштење из мјеродавних кругова, у чијим је рукама руска столица политика.

Мисли

У садашње вријеме потребно је имати куражи, па казати истину.

Мора се много знати, па да се зна колико се мало зна.

Понајчешће пут води ондје гдје не треба.

Кад не би брдо било, не би се нико котрљао; кад би свако имао крила, не би нико падао.

Пробни камен или прекали човјека, или га уништи. Зато човек постаје прави човек тек онда кад продре кроз сва искушења.

Валси

Талијанско-турски рат

Турска се коначно пак одлучила, да се на свим линијама енергично одупре Италији. С обзиром на инфериорност турскога бродовља, она је све досле готово без отпора била препустила Италији Средоземно Море. Сад је турско бродовље, што је досле беспослено било усидрено у Босфору, оставило ову позицију. Бродовље је добило налог, да се не уклања ни боју с италијанским бродовима.

Такође из Рима стижу вијести о скорашњој акцији италијанскога бродовља у Егејском Мору. Италија је, кажу, наумила посјести острво Митилени и још друга два острва у сврху да присили Турску на што бржи одступ Триполиса. Према званичним вијестима из Цариграда, крстаре три италијанске торпиљарке пред Митиленом. У Цариграду чују се гласови, да ће италијанско бродовље бомбардовати Солун и Смирну.

Цариградски „Сабах“ јавља из Триполиса: Турске су чете год запосједништвом пуковника Нехета навалиле код Асисије на Талијане. Талијани су, кажу, имали великих губитака. Споменути лист надаље јавља, да је више хиљада Талијана, који су кретали у унутрашњост, заповједи с турским четама бој код Елкарбе, три четврт сата далеко од Триполиса. Талијани су оставили на бојишту преко 100 мртвих и у нереду узмакнули у утврђења код Триполиса.

Талијанске колоне у Триполису

У једној депеши из Триполиса у листу „Messaggero“ посланик Де Фелиће описује начин како талијанске чете крећу и продиру у унутрашњост. Из правца, што га узеше разне колоне на путу, чете су кренуле трим различитим стазама, које обухваћају сву унутрашњост уже Триполитаније (без Њиренеике).

Једна је колона кренула путем из Триполиса и Мисурата, дуж обале, преко плодног, здравог и водом обилног предјела Тагира, преко урођеничког ходочастиштва Сиди Бен Нура, које се налази 8 сати даље од Триполиса, а обилује такође водом, те преко Каср Гефара, старе утврђене куле, одакле је турска посада побјегла. Ова би колона већ имала бити у Хомсу, који је од стране мора већ заузет.

Хомс или Лебда је важна лука на обали 110 км. источно од Триполиса. Са грађан је код рушевина велике чувене Лебдис Магна, на ушћу „хути“ (пустињске несталне ријеке). Хомс је са Триполисом спојен караванским путем и брзојавном жицом. Овим путем мора да је прошла поменута колона. Хомс и предом око њега обилује датуљама и маслинама. У оближњем Сабелу и Солину рачуна се да има 130.000 стабала датуље и 50.000 стабала маслине. Роди још особито наранџа и винова лоза. Хомс је сада важно средиште извоза.

Прије талијанског заузећа јидовско се насељење у Хомсу могло обратити талијанским властима, молећи их за што скорје одаслање чета, јер да им је додијала турска власт.

Друга колона маршира према Гарјану, највећем средишту Гебела, преко водом обилне оазе Геа, богатог и натопљеног предјела Каср Ел Азизиер и преко Биз Лале веома плодног краја, такође обилатим водом.

Заузеће Дерне

„Агенција Стефани“ јавља: Данас у јутро јавили су се експедициона одјелена уз ескорта бродова „Виторио Емануеле“, „Рома“, „Наполи“, „Регина Елена“, „Амалфи“, „Ентрена“, „Пиомонт“, „Лигурина“, „Остро“, „Берсаиере“ и „Гренадиере“ пред Дерном. Пратиле су ове бродове и многобројне торпиљарке. Заповједник адмирал Аубри позвао је турску посаду, да се преда. Турци су тај позив одбили. Адмирал им је на то дао времена до 6 сати у јутро. Ноћ је била бурна, а море немирно. Падала је силна киша. Пред јутро чинило се, да ће наступити ведрина. Будући се Турци до 6 сати у јутро нијесу предали, то је започело бомбардовање. Уз ово бомбардовање, преузело се и искрцавање чета. Најприје су изишле чете поморске, а онда један батаљон пјешадије. У свему је искрцано око 4000 момака. Чим су Талијани ступили на копно, били су жестоко нападнути од Турака и од Арапа.

Ово подухрање Арапа тумачи се тако, што Арапи тргују с робљем и што знају, да ће након власти Талијана над Триполисом томе бити крај. Борба између Талијана и Турака била је жестока и бјесна је од 9 сати прије подне до заласка сунца. Под вечер Талијани су јуришем заузели посадне тачке. Ноћ је била мирна и Талијани су је провели у турским касарнама. У јутро другог дана јужни се

дио града побунно и поново се нареди бомбардовање. Ну пуцало је тек неколико бродова и то кратко вријеме. Град је сасвијем у рукама Талијана. Из града отпремљена је јака чета пут Бенгазија.

Код заузећа Дерне одупрело се Талијанима само неколико стотина турских војника. Остали су били сасвијем пасивни. Бомбардовање је разорило мал не све куће. И сам је талијански консулат порушен. Кровови су се срушили, а улицама не може се проћи. Град је права рушевина. Будући су се неке гранате упалиле, то је на многим мјестима настао пожар.

Прве талијанске марке у Триполису

Прва писма и карте из Триполиса носе талијанске марке, које се разликују од оних у самој Италији само ријечима „Tri-poli di Barberia“, које су наштампане црном бојом.

Положај у Бенгазу озбиљан

„Tribuna“ прима: Вијести из Малте које су амо стигле и које се с разлогом могу сматрати веома тачне, откривају неке потанкости о озбиљности положаја у Бенгазу. Овдје се ствари приказују много теже, него у Триполису. Турци се спремају на веома јак отпор. Редовне чете износе од 2500 до 3000 војника. Осим тога успјело им је међу народом, који мрази Талијане, пораздијелити 20.000 пушака. Исто толики број пушака, које су за сада затворене у магацима и барутинама, могао би бити пораздијелен у унутрашњости земље.

У Бенгазу је затворен фратор О. Умберт, који управља заводом ослобођене дјече робова. Осим тога је у граду више Талијана, те пошто о њима није ништа познато, у Италији су за њих веома забринуте. У свој Њиренеики је положај за Талијане веома озбиљан, и ту ће талијанске чете наићи на отпор.

„Corriere d'Italia“ јављају, да се у Бенгазу налазе неколико свештеника Европљана и часних сестара, те дописник „Corriere della Sera“ Бонаци. Чим је објављен рат, Арапи су дошли у великом броју у турске касарне, тражећи пушака и да им се дозволи ратовати против окупације. Талијана. Одмах су били наоружани и подвргнути војничким вјежбама.

Талијанско и турско бродовље

Турско ратно министарство јавља, да талијанска ескадра крстари око острва Родос. Предстража тог бродовља се налази близу Митилене, гдје је виђено 9 талијанских лађа. База деловања тог бродовља налази се у већ заузетој луци Њиренеике Тобрук.

Из чињенице, да је турско бродовље кренуло према Дарданелима, био се проно глас, да је ратним лађама дан налог, да отишле према архипелагу, да га чува од талијанских торпедодестројера. Овај се глас са компетентне стране означаје као неоснован. Турско је бродовље било у своје вријеме грађено у сврху одбране од Русије и Грчке, па се сада не може поставити на кошку ради слабог изгледа у успјех. Не буде ли нужа догађаја изискивала, бродовље се неће маћи са Дарданела.

О Триполису

— Предавање о Триполису — Глад —

У великој дворани бечке „Ураније“ држао је неки дан путник по Африци Евалд Баусе из Липскога занимљиво предавање о Триполису, па ћемо укратко споменути најважније из тог донста лијепог приказа признатог истраживача. Баусе је почео своје предавање с уводом о географско-геолошком погледу земље, која се протеже између мора и на југу горскога ланца. Триполис лежи на троугластом полуострву с природном луком, те је веома тешко до њега стићи. Турска је влада упозорена била с приватне стране, да предузме радње око утврђења Триполиса, које би изискивале своту од другог милиона круна, али ова није тога хтјела учинити. Поглед на море и жуту обалу, те бијеле куће с позадином зелених оаза управо је чаробан, док је сам град у велике занимљив са својим уским, вијугастим улицама, витким минаретима и разноликим дућанима. Трговина се налази искључиво у грчким рукама и то јидовским, који уједно сачињавају једини интелигентни дио становништва, будући да похађају бесплатно школе, што их је подигла Италија, што је такође много допринијело, да је Италија у трговини далеко наткрилила Енглеску. Пољодјелством се баве већином Јерменци, док домаће становништво налази лијепо поље рада у оазама и планинама. Арапи се баве обично послом носача и путовањем с караванама. Особито је лијепо нови дио града у источном дијелу, гдје су консулати, па Банка Отомане, па вла-

дине зграде и турски војнички касино. Привредна будућност ове земље није никаква, будуће да су плодне само оазе и горски предјели. Већим је дјелом суха степа, која је мјестимице погодна овчарству. Надати се, да ће се рудници фосфора и сумпора такође побољшати. Што се тиче политичких изгледа Италије, не држи их Баусе за особите, пошто је скоро искључена могућност, да се фанатични урођеници на југу подјарме. Италија би морала за својих 40.000 људи из до-мовине понијети воде за пиће, будући да ће урођеници и оно мало зденаца што засути, што отровати; за толику воду потребно је округло 8000 дева, а још би за половицу толико требало, да се довуче храна и разна друга животна средстава. Пацифицирање је скопчано с големим потешкоћама, а жртве би биле мирити из прихода, што их даје земља.

Ушљед рђаве жетве, у Триполису влада глад од прије четири године. Једино од вароши Триполиса поникла је једна читава нова варош. Два и по километра од главног града ишчезоше одједном баште засађене урмама и маслинама и пред гледаоцем лежи гола пустиња. На овоме мјесту налази се један извор воде који никад не пресушује и коме су Арабљани дали карактеристично име „Бирбу Амлиана“ (извор оца изобиља), чија се вода помоћу једнога доста примитивног водовода доводи у Триполис. Он снабђева с водом све становништво вароши и предграђа, у којима у самим кућама нема убла (бунара) у који се кишица скупља. Ко сада пође овом извору, он одједном види пред собом читаву једну варош војничких шатора и колиба покривеним сламом. Овдје станују Триполитанци, који су, оставши без средстава, без рада, из свога завичаја побјегли у Триполис, да би избјегли смрт од глади. Они стоје под полицијским надзором и не смију се одатле удаљивати. Могло би се рећи, они су заробљеници. Све ове људе, што гладују и који посведневно придлазе, мора влада једним великим дијелом да храни, ако неће да их остави да помру од глади. Исто такав један скуп гладних људи налази се источно од Триполиса. Други, који имају још нешто новаца, исељавају се, да у туђини потраже рада, или остају у земљи без рада и скапавају од глади.

Француско-њемачки споразум

— Шта Француска нуди, а шта Њемачка тражи —

Из Берлина, гдје се између Француске и Њемачке воде преговори зади споразума, стижу вијести како се преговори приближују крају и како ће ускоро споразум бити закључен. С тим у вези јављају, да је први дио споразума довршен и да се сада само ради око тога какве ће се накнаде дати Њемачкој, што ће сачињавати други дио споразума.

У први дио споразума спадају одредбе, које се односе на заузимање Марока од стране Француске и повластице, које Француска даје Њемачкој у Мароку, а које се односе на право трговинске једнакости и на гаранције те трговачке равноправности. И док се први дио споразума, који је већ закључен, односи на Мароко, други дио тиче се Конга, у коме Француска неке своје крајеве уступа Њемачкој.

У чему се те компензације територијалне састоје, не зна се. Држи се, да су то неке области, које је до сада Француска посједовала, али од којих је на чуду била. У екваторијалној Африци Француска има три области: Габуи, Средњи Конго и Убани-Шари и војничка територија око Чадског Језера. На западним крај Габуи, приморје и подручје оне ријеке Огоре и њених притока. Од тога би Њемачка имала врло мало добити, наиме један уски трак земље уз шпанолску колонију Рио Муни све до мора изувевши близу Лебревиле, који би имао остаци Француској. Средњи Конго само је ондје од вриједности гдје граничи са Габуном. На југу шири се у Конгове мочварине и његових десних притока Сапа и Убани. Ове су ријеке од особите вриједности за бродарење и Њемачка тражи дуњи дио тих ријека него што то Француска хоће да да. Војничка територија уз Чадско Језеро готово ја без вриједности, јер су мочварни и без сваке културе. Поврх тога тамо наставају дивља племена, која се морају тек покорити. То доказују многе борбе што су Французи с њима имали. Коначно су подручја која има Њемачка добити оптерећена хипотекама.

Француска је влада издала екваторијалну Африку концесионарним друштвима, да она тим крајевима управљају и да их приведу култури.

Ови се концесионари надају, да ће добити већу одштету од Њемачке, него што би добили од стране Француске. Зато се Њемачка томе и пртви, и то

још и поради тога, што су ти концесионари ондје господарили управо варварски. Њемачка захтјева да Француска република наложи тим концесионарима, да ликвидирају и да им република исплати одштету. Послије тога спремна би била Њемачка да прими споменуто подручје, које јој Француска нуди.

Из свега се тога види, да ће други дио преговора између Њемачке и Француске дуље потрајати него што се то мисли и него што се то објављује у француским и њемачким службеним новинама.

Прилике у Новопазарском Санџаку

— Како турске власти поступају са Србима —

Сјеница, 20. септембра

Налазимо се у четвртој години уставног живота. Међутим ми Срби с правом и с непобитним доказима можемо казати, да нам се стање у току прошле три године није ни мало побољшало, већ се напротив у истини погоршало: убиства, крађе, отмице покретног и непокретног имања, клеветане, неправедно суђење, — једном ријечју све оно што се над нама вршило у старом режиму врши се и сада.

Овако је стање наравно с тога што га подржава сама власт тиме, што кад год је у питању ма какво насиље извршено над Србином, она по томе или не предузима ништа, или ако формално нешто предузме, изведе цијелу ствар тако да нападача само охрабри, како би и даље слободније вршио „свој занат“.

По док смо у старом режиму и ми имали макар какво оружје, којим смо се бар у неколико могли сами бранити од нападача, кад власт није хтјела да нас штити, данас немамо ни тога. Под фирмом „Устава“, слободе, једнакости и братства, власт је од нас свих покупила и најмању пушчицу, а сама „у име једнакости“ до зуба наоружала, баш оне (наравно муслимане) од којих нам ни прије ни сада није сигуран ни живот ни имање. По злу, код нас, чувени Кладничани и Урусљани, као и сви досељени мухаџери наоружани су до зуба, како би лакше могли нападати своје „комшије“, мирне Србе сељачке, који сада немају чим сем кукњавом и запомагањем дати гласа да су у опасности. Наглим пак насељавањем мухаџера из Босне у ове пошљедње двије три године по нашим сељима, на земљу која је већином лична својина каквог Србина, сељачка или грађанина, наш је сељак затворен са свих страна, да нема гдје ни једну крајцу да напасе, те је тако принуђен да каже хтио не хтио: овако се више не може!

Суд пак сам измишља разне клевете као: псовку власти, шпијунажу некој од двије српске слободне земље, велеиздају и т. д. те тиме оптужује или разгони са свога огњишта оне виђеније Србе који би хтјели протестовати против оваквих поступака власти.

Да би у истини видјели шта раде и какве су наше судије, те да би тиме разумјели ово што до сад изнесосмо, имали би бисмо масу примјера, али се надамо да ће шљедети бити довољно:

Ове године свршио је турска права у Солуну млади Србин Периша Лакићевић. Како је Лакићевић родом из Берана (околице), то је познавајући добро „законски“ рад судова у Санџаку, дошао одмах у ове крајеве да као адвокат колико толико брани на суду праведне захтјеве и тужбе свога народа. С тога је за своје сједиште изабрао Сјеницу као окружно мјесто и као центар Санџака.

Прилике су хтјеле да Лакићевић отпочне свој тешки али племенити посао одбраном Љубомира Вранића, српског учитеља, кога је колашки суд неправедно оптужио за велеиздају и шпијунажу Црној Гори, сигурно на основу тога што је Вранић ушљед њиховог насилног гонења био принуђен да се за вријеме тамо склони.

И ако, поред све раније припреме, није било никаквих стварних доказа за оптужбу, и ако је Вранић дошао својој кући послје опште амнестије свих политичких криваца, ипак је сјенички државни тужилац захтијевао да се Вранић казни „доннајетом“ т. ј. од 3 до 101 године. То је захтијевао државни тужилац који школе није ни видјео, те ни турски језик не зна како треба (но таквих је код нас доста!). То би тако и било, што се видјело из рада самога предсједника, који је, саслушавајући свједоке, радио као какав учитељ кад хоће на испиту да пропусти рђава ђака т. ј. он три а они поједну ријеч, да се није десио ту Лакићевић, који је законитим путем пред масом слушаоца доказао слабост и неистинитост свих исказа, напоменувши дјела Иса Бољетинца, Сулјеман Батуша и многих других који су данас потпуно слободни.

Тако је суд хтио или не хтио морао Вранића ослободити као невина. Но да опет не би остао сасвијем некажњен, осуђен је на 2 мјесеча затвора за тобож неку

исовку чиновника, што је, разумије се такође измишљено.

Из ове прве одбране сјенички државни тужилац и остали чланови суда видјели су да за њихов рачун није никако добро ако Лакићевић и даље остане као адвокат у Сјеници и у овим крајевима у опште гдје су скоро увјек законски параграфи сведени на личну вољу појединих кадија, државних тужилаца или виђенијих ага и бегова. За то су одмах тражили начина да и њега оптуже. А како је то стари занат наших судија и хагиба у њему су доста извјешбани, то се и овог пута нијесу много мучили измишљајући.

Кад је Лакићевић неколико дана последије свршене пресуде Вранићу отишао да пропутује Нову Варош, Прибој, Пријепље и Пљевље, државни тужилац и остали његови удесе ствар овако: Подговоре неколико чиновника који су присуствовали поменутом суђењу, да они од своје стране оптуже Лакићевића као да је при одбрани напао не на сјенички, јер им је то ваљда изгледало неумјесно, већ на скопљански и колашински суд. Заиста је сад смијешно откуда да нађу баш та два суда, кад се цијела ствар највише тичала само сјеничког суда! Знајући ваљда да Лакићевић неће пристати на њихову ријешену, већ да ће се жалити даље т. ј. у Скопље, то су му подметнули клевету на скопљански суд, а да им то пак не изгледа тако удешено додали су и колашински. Врло лијепо план! (То је све удешено кад Лакићевић није био у Сјеници). Суђење је требало да буде 17. септембра, но како је Лакићевић случајно дошао у Сјеницу на неколико дана раније, то је, дознав одмах у чему је ствар, тражио да се саслушају и остали многобројни присутници истог суђења, међу којима има и неколико правника. Државни тужилац то није хтио никако да дозволи говорећи: „доволно је и ово“, али је суд на пошљетку морао да по закону попусти захтевима Лакићевића, те је ушљед тога суђење одложено за 24. септембар.

Као што се види, сјенички суд намјерава пошто пото да казни Лакићевића, како би га само застрашили те и омели у његовом племенитом раду. Но о томе ћемо проговорити још коју последије изречене пресуде, а сада на завршетку да запитам, кад се овако ради са Србима, који бране закон и који, свршивши њихова права, треба да заузимају видне положаје међу турским чиновништвом, шта још неће радити са бијелним селјаком, који нема ништа друго до да се покоравла властима, даје шта захтевају, сносјећи све муке и невоље, а не смијући ни да се пожали? Докле ћемо овако?!

Наше правосудје

— Цетињски Обласни Суд и закон о штампи —

У име

Његовог Величанства
Краља Господара
пресуда

Краљ. Обласног Суда на Цетињу по кривичном спору, подигнутом против Лазара Чобелића као одговорног уредника „Цетињског Вјесника“, политичког листа што излази на Цетињу, са увреде и клевете нанесене путем штампе преко реченог листа Лазару Бркићу, гимназијском наставнику из Подгорице, за шта Чобелића туже сам Бркић као противни тужилац и државни тужилац — ишљедни судија Милован Бошковић.

Судили су:

Председник,

Саво П. Вулетич.

Судије:

Дјеловођа, Крсто Јаблан.

Кр. В. Мартиновић. Петар Пејановић.

Државни тужилац својом тужбом од 25. јуна 1911. године број 1256., при којој је остао и на судском претресу, прихватио је у главном тужбу приватног тужиоца и оптужује Лазара Чобелића, као одговорног уредника „Цетињског Вјесника“ за то, што је у трећем броју тог листа од 9. јануара 1910. године, а у чланку „На част им било“, написатог од непознатог писца у Подгорици, увријеђен и оклеветан Лазар Бркић. Цитирајући у тужби инкриминисане ставове, он налази за одговорног уредника листа, кад није откривено име писца оптуженог чланка, дјела из чл. 19. закона о штампи у вези с §§ 210. и 213. кривичног законика и тражи, да се Чобелић казни кривичном казном, коју одређује чл. 28. закона о штампи као и да исплати Бркићу новчану накнаду, коју та законска одредба предвиђа те све судске и парничне трошкове, који буду учињени у овом спору.

Приватни тужилац Бркић својом тужбом поднесеном суду 7. јануара 1911. г. оптужује Лазара Чобелића одговорног уредника те Борислава Сл. Минића и Ст. Радосављевића—Бдина чланове редакције „Цетињског Вјесника“, за то што

је, вели, јавно увријеђен и оклеветан преко тог листа, а у поменутом чланку у којем му је, поводом извјесног његовог протјеривања из Црне Горе, речено, да је то с њим учињено с тога: што је издавао Црну Гору, будући поткупљен од њених непријатеља, и сјао по њој сјеме раздора, те да се гријешно о своју васпитачку дужност, и тијем, што је књиго своје ученике давањем слабих оцена и обарањем на испитима, ако не би школске књиге и друге потребе куповали у његовој већ у којој другој књижари у Подгорици и т. д. Тврди да је све нетачно, што је у том чланку о њему изнесено и да је он, будући протјеран, био само жртва интрига. Вели, да се то најбоље доказало тијем, што је он — Бркић дошине повраћен у Црну Гору и не само да није гад никако кажњен, но да није више ни на какву одговорност узимат за оно с чега је тобож био протјеран, а да је одмах по повратку у Црну Гору повраћен и на наставничку службу, с правом на све што му је протјеривањем било сукраћено, те је дошине примљен и у црногорско поданство. На основу тога тражи, да се оптужени казне, што су га оклеветали и увриједили. Иначе позива их да пред судом докажу, ако могу, да је све тачно оно што у оптуженом чланку за њега пише. Када је пак Лазар Чобелић пред судом на претресу изјавио, примајући за оптужени чланак на себе пуну одговорност, да неће доказивати ни да може доказати, да је тачно оно што је у том чланку за Бркића написато, већ да се онда тако мислило због извјесних тадањих околности, онда је Бркић промијенио тужбу у толико, што се изјаснио, да му није до тога да Чобелић, на ког се свалају кривица због положаја му, буде с ње затворен, већ да се само утврди пресудом, да га је „Цетињски Вјесник“ оклеветало и увриједило и да му се за то даде задовољство изрицањем казне, која по закону може бити најблажа за одговорног уредника лично. Тражи за себе новчану накнаду коју би суд одредио са парничним му трошковима као и то, да се судска пресуда по свом штампа у „Цетињском Вјеснику“.

Оптужени Лазар Чобелић на претресу неће да открије писца оптуженог писца, већ прима за ња себе пуну одговорност. Вели да не може доказати, да је тачно оно, што је ту за Бркића написато нити хоће, да се упушта у доказивање тога. Шта више држи данас, кад је Бркић повраћен у земљу и на пребашују службу, прошав по повратку без икакве казне, да је оптужени напис нетачан, а пуштен је, вели, онда у лист за то, што је у редакцији „Цетињског Вјесника“ као и у опште на Цетињу и у цијелој Црној Гори, због импресије, коју је учинило тадање Бркићево протјеривање, владало мишљење, да је он протјеран баш због оног, што се у оптуженом чланку износи или томе сличног. На одлуку, да се чланак пусти у лист, вели, да је утицала и биљешка „Протјеран“, коју је „Цетињски Вјесник“ донио истог дана кад је протјеривање над Бркићем извршено, а која да је стављена у лист по наређењу из Министарства Унутр. Дјела и у којој се вели, да је Бркић протјеран баш због неког издајства. Вели да је раније била са Бркићем нека афера односно продаје ученичких потреба из његове књижаре и не зна како се то свршило; али истиче, да је уз прво као тачно држато и оно у оптуженом чланку, гдје се збори о тој продаји. — Моли суд да прими ово његово изјашњење као оправдање и пуну сагисфакцију за Бркића те и да га ослободи.

Судски разлози:

Пошто је суд ову ствар потпуно извидио, он је у смислу §§ 217. и 218. закона о поступку судском у кривичним дјелима, а на основу предстакви: државног и приватног тужиоца, оптуженог и свједока, нашао што шљедује.

Дана 30. дец. 1909. год. био је Лазар Бркић, тад контрактурални наставник подгоричке гимназије, протјеран са Цетиња, гдје се неким својим послом бавио и у пратњи жандарма морао је пријећи у Аустро-Угарску, чиј тад бјеше поданик. Истог дана је у 100. броју „Цетињског Вјесника“ изашла биљешка „Протјеран“, у којој се каже, да је редакција тог листа дознала, е је Бркић протјеран из Црне Горе на свагда као човјек, који је радио да убије углед и општи интерес те земље, стављајући се у службу њеним непријатељима. Дошине у 3. броју истог листа од 9. јануара 1910. године излази допис из Подгорице, са натписом „На част им било“, а потписан знаком „К“, у којем за Лазара Бркића и неке његове другове, који се тамо не именују, стоји: „..... који су од непријатеља Црне Горе поткупљени, срам их било као што ће их бити срам пред поштенијем српским народом и нашом браћом Словенима“; даље се тамо, поред осталог, вели за Бркића, да је био „одређен да васпитава омладину, а не

да као издајник црногорски подмукло сије сјеме раздора по нашој учиначкој Црној Гори“. Да су његови ученици књиге и друго за школу им потребно морали куповати у његовој — Бркићевој књижари, јер да би иначе добили из предмета, које им је он предавао слабе оцјене, пали на испиту и другојаче тиранисани од њега и најпослије се у чланку вели, да позвати треба да у Подгорицу шаљу за наставнике „поштене људе, а не као Бркића“.

Приватни тужилац Бркић, пошто је био протјеран са Цетиња, задржао се у Котору повише времена и одатле је успио дошине, — пишући појединим људима и тражећи гако и иначе, да се поврати натраг, па да га суд суди ако је што крив, — да буде и повраћен у Црну Гору, гдје није више узимат ни на какву одговорност, већ је одмах рехабилитиран, добив сва права, која су му била протјеривањем одузета. Дошине је он поднио суду тужбу како за речену биљешку „Протјеран“ тако и за напис о којем је овдје ријеч и први предмет се још извја.

Одговорни уредник „Цетињског Вјесника“ Лазар Чобелић изјаснио се био приликом ишљеђења по овом предмету прво да је писач чланка „На част им било“ Косто Станић, књижар из Подгорице, а кад је овај то одрекао устврдио је, да га је писао Милисав Дедовић, онда секретар Министарства Унутр. Дјела, који такође то није признао, те га је Чобелић примио на себе одговорност за оптужени напис с чега је, а и иначе по чл. 38. тачка б. закона о штампи, исти под суд стављен.

На претресу је Суд, пошто није успио да странке измири, позвао оптуженог Чобелића, да ако може, докаже истинитост оног, што су државни и приватни тужилац из оптуженог писца назвали као клевете за другог те и да оправда наводе, у којима је исти нашао за себе увреде, на што је Чобелић, као што је већ речено, изјавио да не хоће нити може доказивати да је Бркић онакав, како се у допису „На част им било“ за њега вели. Шта више он се изјаснио да данас последије Бркићевог рехабилитирања, жали што је тако што у „Цетињском Вјеснику“ могло изаћи, јер да држи, да је све тамо нетачно за Бркића речено, а правда се да је допис пуштен у лист за то што је протјеривањем Бркићевим и иначе створена била онда таква ситуација, да се могло и морало мислити, да је тамо изнесено све тачно, јер да се поред осталог, није могло ни претпоставити, да се један човјек на онај начин протјера без неке крупније ствари као што би било оно што се у оптуженом чланку износи. Што се тиче напомене о раду Бркићевом с његовом књижаром, примио је к знању Бркићево тврђење да му је с тога створена била нека афера код министра просвјете, али да је иста по њега — Бркића свршена часно.

Суд је узео у оцјену све наведено, обратив особиту пажњу на тежину инкриминисаних ставова у оптуженом чланку и налази, да је Лазар Бркић тијем оклеветан и увријеђен, те и да је Лазар Чобелић по чл. 38. тачка б. закона о штампи крив за дјела из чл. 19. истог закона, доказана у смислу §§ 219. и 222. закона о поступку судском у крив. дјелима, а кажњива по чл. 28. и 29. закона о штампи и §§ 210. и 213. у вези с § 68. кривичног закона. Али кад се узме као по све доказано и то, да су заиста онда, када је оптужен напис изишао на јавност, биле с Бркићем такве околности, по којима се као посигурно могло закључити, да је све истинито што се за њ у том напису износи, онда се оптужени по § 211. кривичног законика има извинити казне за клевету, а казнити се као за увреду, на коју се, види се, реченим чланком ишло т. ј. казна се има изрећи по чл. 29. закона о штампи и § 213. кривичног законика, уз признање оптуженом као околности, која му кривицу још више олакшавају, његово добро владање. У вези с тијем не може се приватном тужиоцу досудити новчана награда, коју он тражи у смислу чл. 28. закона о штампи, а има се по § 219. кр. законика задовољити његово тражење, да се ова пресуда оштамна у „Цетињском Вјеснику“. При том има се према §§ 302. 304. и 308. закона о поступку судском у крив. дјелима оптужени Чобелић осудити и на плаћање судских и парничних трошкова учињених у овом спору.

На основу свега наведеног и §§ 12., 27., 28., 30., 39. и 40. крив. законика те §§ 237. и 241. закона о поступку судском у крив. дјелима Обласни Суд је

Пресудио:

Да се Лазар Чобелић, одговорни уредник „Цетињског Вјесника“ за увреде и клевете нанесене Лазару Бркићу у истом листу а у напису „На част им било“, казни се 500 (пет стотина) перпера глобе

у корист државне касе и на плаћање свију судских и парничних трошкова учињених у овом спору по ликвидацији овог Обласног Суда, те да се ова пресуда донесе у „Цетињском Вјеснику“.

На Цетињу 17. септембра 1911. год.

Краљ. Обласни Суд

(П. М.) Председник.

Саво П. Вулетич

за секретра,

Крсто В. Мартиновић

Крај овог обласни суд на Цетињу нам је упутио и ово на штампање:

Уредништву „Цетињског Вјесника“

Цетиње.

Поводом примједбе на моју изјаву у 52. бр. изволите на основу чл. 11. закона о штампи донијети у наредном броју исправак.

Неистина је, да ја чиним „испаде“, кад фактима утврђујем неистинитост писања „Цет. Вјесника“ и као што је случај са мојом изјавом у 52. бр. тога листа.

Неистина је, да ја „лутам“, него „лута“ редакција „Цет. Вјесника“, ево већ шест мјесеци тражећи тобоже писца чланака против мене — и ако је имала прилике толико пута пред судом наступити доказе истине ако их има — о томе, да сам туђински плаћеник и издајник Црне Горе, око чега се и води спор.

Неистина је, да ја „другог каљам“ желећи да тобоже себе „оперем“, него је истина, да су други окаљали мене подмећући мени своје прљаве послове. Ти „други“ припадају оној котерији на Цетињу, којој је задатак — као разлог за отстанак — калати честите и поштене људе ове земље, а та ће котерија баш мојим парницама бити демаскирана а тијем и онемогућена. Објасни се и то, зашто редакција „Цет. Вјесника“ узима у заштиту те „друге“ и много штошта друго, о чем не могу говорити, јер је ствар пред судом.

Узимам на повољно знање пријетње редакције да ће у наредном броју „фактима у руци доказати“ ко сам и какав сам — бива да сам издајник и туђински плаћеник у Црној Гори. Само молим, да се редакција не крије иза бусија патриотског патриотизма и монополисане слободне штампе и под скут полуваничности, више заштите и „државних интереса“ но нека изнесе име писца, како редакција не би морала поново лутати неколико мјесеци тражећи писца и „факта“, кад буде за нове клевете позвана пред суд на одговорност.

Цетиње, 7. јула 1911. год.

Лазар И. Бркић

Све је ово по наредби.

Кратке вијести

Штадлер агитује. Према саопштењу једног муслиманског листа у Сарајеву, надбискуп Штадлер међу католичким свештеницима агитује, да се у народу шири поводом турско-талијанског рата мржња противу муслимана.

Изложбе у Риму. Из Рима јављају, да је закључено, да се све изложбе оставе да буду отворене до априла идуће године како би се на тај начин како год накнадиле штете, које су биле проузроковане врло слабом посјетом јубиларних изложба у Риму.

Личка жељезница. Борба око грађења личке жељезнице задаје велику бригу. Угарска, која је на себе примила обавезу, да сагради ову жељезницу, хтјела је, да ту обавезу скине са себе, у чему би и успјела, захваљујући тешком стању у коме се налази аустриска влада. Сад међутим јављају, да је ријешено да се ова жељезница сагради, што се има само захваљујући рату турско-талијанском. Службене „Narodne Novine“ јављају, да је уговор о изradi ове жељезнице већ потписан. Да не би рата, оде ова жељезница!

Бугарско Н. Собрање. Са приватне стране се из Софије јавља, да ће ново Народно Собрање бити сазвано још у току овог мјесеца. Уз то додају, да ће се Собрању поднијети многе законске реформе као: закон о пропорционалној изборној системи, закон о административном правосудју, о надлежности војних судова, о заступању владара за вријеме одсуства и др.

† Димитрије Агура. Један од признатих бугарских професора универзитета, Димитрије Агура, изненадно је преминуо. Он је био отишао на јубиларне свечаности универзитета у Јашу као изасланик софиског универзитета и преко ноћ га ударила кап. Агура је обрађивао историју и написао је велики број радова.

Русвелт се повлачи. Бивши председник Сједињених Држава Русвелт се

сасвијем повлачи за политичког попришта, јер осјећа да његова популарност пада а Тафтова да расте. Русвелт је неће више кандидирати за предсједништво.

Хрватски сабор. Олет се проноио глас, да ће се хрватски сабор састати почетком мјесеца новембра. Задаћа му је да претресе прорачун за год. 1912. Не буде ли сабор могао радити, распустиће се. Ову је вијест донио осјечки владин орган, с којим се често министар-предсједник мимо хрватске владе, служи. Додајемо, да службени лист хрватске владе о сазиву сабора ћути.

Аустријска влада. Ако сви знаци не варају, успјеће шеф владе Гауч у својој акцији, да стече већину у парламенту. Умјерене чешке странке изјавиле су се, како изгледа, спремне, да га подупру а за то ће им он дати два министарска положаја. Њемачки националци стављају Гаучу као услов за потпору, да се прије ријеша чешко-њемачко питање у Чешкој, док хришћански социјали не мијењају своје досадашње држање. Да ли улазе и Јужни Славени у комбинацију још се не зна.

„Pesti Hirilar“ и Томашић. Државни секретар у Угарској Александар Јесенски писао је власнику „Pesti Hirilar“ Легради-ју писмо у коме га моли, да обустави даље нападаје против Томашића, јер је овај и онако пао. Влада хоће само да му омогући лијеп одлазак и парламентарни пад. Легради је одговорно да се њега Томашићев положај ништа не тиче, али да он мора наставити нападаје у интересу правде и морала.

Распуст босанског сабора. Аустријски ћесар је примио у посебну аудијенцију заједничког министра финансија барона Буриана. Ова аудијенција намијењена је положају у босанском сабору. Резултат ове аудијенције биће тај, да ће босански сабор бити распуштен.

Дневник

Одликован. Далматински народни посланик на царевинском вијећу г. проф. Виргил Перић одликован је Даниловим Орденом треће степена.

Вратио се. Г. Славо Рамадановић, маршал Двора, који је дуже вријеме провео на одсуству у иностранству, вратио се на Цетиње.

Награђен Србин. Из Копенхагена се јавља, да је овогодишња награда за физику пала на гласовитог електротехничара, нашег Николе Теслу. Тесла се родио у Смиљану код Госпића 1856. године од оца Милутина, православног проте. Послије свршених наука пошао је године 1873. на високу техничку школу у Грац, гдје се његов велики таленат убрзо испољио. Из Граца је апсолвиравши техничке студије, отишао у Америку, радио с Едисоном а по том самостално. О његовим би изумима било сувишно говорити, те је доста рећи, да је он уз Едисона први електротехничар на свијету.

Висока пажња. Румунска краљица Јелисавета, која је у књижевности позната под именом Кармен Силва даровала је нашем пјеснику г. Мићуну Павићевићу своју слику са својеручним потписом као знак њене високе пажње. Као што је познато, неке пјесме г. Павићевића преведене су и на румунски, а међутим и пјесма, коју је пјесник наменио Кармен Силви. Бавећи се ту скоро у Јашу њу је преводилац тих пјесама, г. Барбулеску, упозорио на ове пјесме г. Павићевића, поводом чега га је и удостојила овако високе пажње, на чему се може г. Павићевићу честитати.

Забава с игранком. Прво Црквено пјевачко друштво „Његош“ приређује уочи свог крсног имена 17. о. м. у вече у сали Зетског Дома велику забаву. Да би ова забава испала што боље, управа друштва је учинила све потребне припреме. Чланови друштва изучили су неколико нових одабраних пјесама, које ће се на Цетињу пјевати први пут. Зато је и цео програм концертног

дијела испуњен пјевањем. Исто тако изабран је нарочити одбор за припреме око забаве, коме је стављено у дужност да се побрине да забава испадне што боље и да посјетиоци буду у свему задовољни. Ради тога ће овај одбор и бифеом руководити како би посјетиоци били и у том погледу задовољени. Овог пута одбор је и позивима обратио нарочиту пажњу, те ће и круг позваних проширити тако, да ће омогућити долазак на забаву и онима, који до сада нијесу имали прилике, да забаве посјећују, водећи строгог рачуна да и у томе погледу буде свако задовољен. Уз то одбор настојава, да за игранку заинтересује што већи број младежи оба пола, те ће се овог пута и игранци нарочита пажња поклонити. Забава ће почети у 8^{1/2} сати у вече. Улазнице се могу добити унапријед код друштвеног благајника г. Душана Пајевића, чиновника Црногорске Банке.

Води се истрага. Противу друштва за електрично освјетљење на Цетињу поводом разних неправилности и злоупотреба поведена је кривична истрага, која се води у овдашњем обласном суду. Како је сопственик овога друштва, Краус, похитао да се тајно удала са Цетиња, то је задржан од пута и стављен у притвор, одакле је прије два дана пуштен, али се још налази под присмотром, те га чува стража, која је уз њега непрекидно.

Самоубиство на Скадарском Језеру. Из Скадра јављају: Ових дана приспио је у Скадар млади један пар, те се повезао у чамцу по језеру. Кад су се већ неких по сата возили по језеру, скочило је обоје у језеро, те се утопили. Накнадно је констатовано, да је млада дама ћерка трговца и милионера Колина у Палерму, а младић први књиговођа у његовој кући. Како отац дјевојачин није хтио пристати на брак, пошло је обоје у смрт.

Вијесно псето у Подгорици. Као што јављају из Подгорице, тамо се у вароши у недељу појавило бијесно псето, које је на многе нагрнуло и четрнаест особа ујело.

Вријеме. Послије лијепих сунчаних дана отпочела је киша, она тиха, монотона и свима нама добропозната јесења киша, која не траје сат-два, ни дан-два, него се отеже у недоглед тако, да на махове мјесецима пада, те се од жеље небо и сунце за дуги низ не може сагледати. Уз кишу је завладало и нешто студи.

Разне вијести

Катастрофалан потрес у Америци. Из Америке стиже опет вијест, да је катастрофалан потрес покосио много људских живота и проузроковао силне штете. Дуж обале јужне Калифорније и државе Сонора, затреса се земља а истодобно с мора дигли оријашки валови, који су поплавили обалу тако, да су четири града порушена, а 700 особа нашло је смрт што у мору, што под рушевинама. Ова се голема несрећа десила у ноћи од сриједице на четвртак око поноћи. Промет је са унесрећеним мјестима прекинут. Особито су настрадали градови Ортис и Гујалас у Сонори, те Палмо и Сан Јосе де Цабо у јужној Калифорнији. Мало секунда иза потреса дигао се с мора грозан вал, који је поклопио обалу и повукао са собом много особа, које су се у води угушиле. Преостали свијет се налази сада у великој биједи и невољи. Појединости о овој страховитој елементарној катастрофи још нема.

Монопол жижица. Овај је монопол још само питање времена. Да није у Аустрији, а сада у Угарској парламентарних тешкоћа, био би већ он давно проведен. Међутим, ма да је ово питање већ ријешено, није још ријешено шта да се монополише: да ли продаја жижица или

њихово израђивање. Ако влада жели да проведе монопол израђивања жижица, онда ће морати монополисати и њихову продају. Ушљед тога морала би државе подржавати и све већ постојеће фабрика жижица, водити даље њихову израду, продају, као и бринути се за њихов експорт у иностранство. Против овог начина монополисања изјавише се стручњаци већ давно, јер он изискује велике потешкоће, а нарочито је неугодно по државу експортирање у иностранство, ако би га влада у властитој режији водила. Намјера, да би се монопол дао у најам морала би се одбацити исто тако ради несходности. Зато се као најподеснији начин ријешања овог питања чини само монополисање продаје. Ушљед тога би фабрике и стоваришта жижица морала и даље егзистирати, али би се само продукција жижица смањила на неку одређену мјеру. Финансијална би управа прекупљавала од фабрике жижице по фабричној цијени а онда их даље продавала по повишењој цијени. Продају би преузеле фабрике и друге трговине, које би добиле дозволу продаје. — Данас се у обим државама половина изради годишње око 148 милијарда жижица у вриједности од 21 милијун круна. Од тих се 100 милијарда комада потроши у Аустрију, а у угарској половини 49 милијарда. Босна Херцеговина потроше опет око 2 милијарде комада. Монополизацијом држи се, да би држава добила око 5 до 9 милијун круна.

Свијет се довија. У Будим Пешти опазило се, да се на универзу уписало нечувено много изванредних слушаоца, и да их дневно све више има. У почетку мислили су професори, да је то очити знак жеље за знањем. Број изванредних слушаоца повећавао се дневно, те је након порасао на 60%. Ово је ипак изненадило професоре и свеучилишни сенат одреди истрагу, чему има да захвали толику жељу за науку. Очито нијесу професори вјеровали, да мађарска младеж тако силно тежи за књигом, па им је навала на свеучилиште била сумњива. И заиста ове се сумње обистиниле. Пештанску господу привлачиле су на свеучилиште — трамвајске карте! Свако наиме, ко докаже, да је слушаоца на универзу, добија мјесечну трамвајску карту за 7 К, док остали плаћају 14 К. Како се за уписнину за један семестар плаћа 10 К, то онда приштеде још увијек 60 К, у једном семестру. И за то се уписују на универзу као изванредни слушаоци разни чиновници, који станују на периферијама града и овако долазе до јевтињих трамвајских карата помоћу универзитетата.

Продавање једне вароши. Осамдесет врата даде од Нижњег Новгорода, на лијевој обали Волге, налази се окружна варош Макарејев, која је некада у цијелој Европи била чувена са свога великог годишњег вазара, а која се данас налази на рубу пропасти. Варош је основана у седамнаестом столећу у близини истоименог манастира, који је у то вријеме био један од најчувенијих манастира у Русији. Побожан свијет је у масама долазио у тај манастир и он је убрзо постао врло чувено тржиште, на којему је вршена промена разнолике робе. Због тога је манастир постао чувен не само у својој околини, него и у Азији и у Европи. Године 1804. Макарејев је проглашен за окружну варош. Али брзо за тим наступила је промена у напредовању те вароши. Једном владином наредбом вазар из Макарејева премјештен је у Нижњи Новгород. То је био почетак пропаданја Макарејева. Трговина је брзо за тим са сасвијем пала и цео друштвени живот изумро. Државне власти преселиле су се у друга мјеста, а исто тако и трговци. Све више школе остале су празне. Данас у Макарејеву постоји једно једино индустријално предузеће, једна стругара. Вриједност непокретних добара је са свијем пала и варош нема готово никаквих прихода. Али тој некада чувеној вароши пријети и права природна пропаст. С прољећа сваке године Макарејев са околином претвара се у руску Венецију. Улицама се може пролазити једино чамцима. Све то могло би се и подносити, али је недавно Волга промијенила свој ток и сада удара у лијево обалу са толиком силом, да је неизбежна коначна пропаст Макарејева.

Несреће у свијету

— Лава тече низ вулкан Етну брзином од по километра на сат а у ширини од 300 метара, те угрожава жељезничке пруге на подножју вулкана.

— Неки дан је изгорјело читаво мјесто Јамни код Писека у Чешкој. Штета износи по милиуна круна.

— Локомотива једног брзог влака сисла је ономад са шина у часу, када је већи дио вагона био на мосту Дуеро код Опорта. Мост је попустио и осам вагона пало је у воду. Утопило се много особа.

— Један бугарски ратни брод зауставио је и заплијенио турски пароброд „Арлах Керин“, који је неки дан код Бургаса бадио у море двије љешине особа, које су умрле од колере.

— Шумски пожар код Санта Кроче близу Трста трајао је пуна три дана и уништио много шуме. Прекјучер је код Жаула чисто близу Трста изгорјело 20.000 квадратних метара шуме.

— У Штокхолму се сурвао с педесет метара висине шведски крилати Оскар Аск, те је у безнадном стању отремљен у болницу.

— Пригодом саских војних вјежба утопило се прекјучер у Лаби десет уланских војника и један подофицир, баш кад су хтели прећи преко ријеке. Они су запали у вртлог, који их је заједно с коњима повукао на дно.

— Познати инжињер Рихтер стигао је у Јену, гдје га је силно мноштво народа одушевљено дочекало и поздравило. Он се одвезао са станице својој кући у отвореној кочици уређеној цвијећем.

— Поштански чиновници у доњој Аустрији закључили су позвати све остале своје другове у Аустрији, да ставе влади своје захтјеве ради повишице плате, иначе да објаве штрајк.

Из бијела свијета

Многобрејно потомство. Баба Јана Морис, која станује на подножју Кумберландске Горе у Даксону (Кентуки), поноси се тиме, што је мати, баба, прабаба и прапрабаба великом броју потомака као мало која глава породице. Баба Морис има равно 518 потомака и сви су живи и здрави, а ниједан од њих није никад имао посла са судом. Сви су њезини потомци имућни. Баба Морис је сада у 89 години, па се поуздано нада да ће доживјети и стоту годину, а тијем и пето кољено својих потомака. Муж јој је умро прије 20 година. Са њим је проживјела у браку пуних 50 година. Свијех 518 потомака потичу из једног јединог брака. Сви синови су ожениени, а од шћери удало се њих 9. Једна од тих шћери имала је 19, а друга 15 дјеце. Јана Морис има 128 унучади, који су се сви већ поженили и поудавали и усрећили своју баку са даљим породичним прирастом од 329 потомака. И од дручука су се већ неки поженили у повећали број потомака за 40 глава. Кад су ту недавно, приликом једне породичне светковине, упитали бабу Јану, били се удала, она се мало промисли, па сјећнувши раменима, одговори: Па... би, синко, би.

Војничка вјерност. Енглески генерал Хорсфорд био је силан противник војничких бракова. Док је још био заповједник једне стрељачке пуковније, замолно га је један војник за дозволу да се смије оженити. Своју молбу поткријепио је тиме, да је већ два пута одликован а осим тога да има 5 фунти штерлинга у штедионици. „Дођи за годину дана“, рекне Хорсфорд. „Ако и онда још будеш хтио да се ожениш, било ти слободно.“ Тачно за годину дана ево војника. „Ја се покорно јављам, господине пуковниче, за женидбу“. „Па нека ти буде и ево ти на дар 1 фунт, јер нијесам мислио, да је војничко срце тако вјерно“. Војник задовољно спреми новац у џеп, но прије него је изашао окрене се још једанпут и рекне: „Најљепша хвала, господине пуковниче, али овог пута је то једна друга!“

Огроман филим. У Ебергасингу у фабрици Филипа Хаса и синова, зготовљен је недивно огроман филим. Он је широк 11.58 м. а 20.55, метара дуг те запрема површину од 238 квадратних метара. Овај огромни филим је одређен за друштвене простораје првога клуба у Сан Франциску. Филим је прекрасно израђен. Како га филима је такођер изврсна, јер је на квадратном метру 40.000 руком увезених 60 милиметара других замка. Читави филим има према томе 9,518.000 оваквих замка, које је извело 14 најзвјезданних радница за 70 радних дана. Велике потешкоће биле су при уређивању филма. Особито резање вуне са шкарарама, које је трајало недељу дана, а радило је том 25 људи. Филим важе 850 кг. На жељезници је овај филим натоварен на два отворена вагона. У Хамбургу није овај филим могао бити укран на огромни пароброд „Пенсилванију“, већ се на другом пароброду морало обавити посебне припреме, да се измогне ова огромна вуншиљка натоварити. Ова фабрика је извела само један још већи филим, а тај је био наручен за хајделабаскога рајх-а.